

КОНСПЕКТ

ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ НА БАКАЛАВЪРСКА ПРОГРАМА „МЕЖДУНАРОДНА ПОЛИТИКА И БИЗНЕС ДИПЛОМАЦИЯ“

1. Политическата наука

Основни етапи в развитието на политическата мисъл. Обособяване и институционализиране на политическата наука. Политологията като наука: предмет, структура, методи и функция. Политическа теория, международна политика, сравнителна политология, емпирични политически изследвания, методология на политическата наука. Онтология и епистемология в политическите изследвания. Основни теоретични подходи в еволюцията на политическите изследвания. Качествени, количествени и комбинирани методи за анализ на политическите процеси.

2. Властта

Дефиниране на властта. Власт, господство, сила, влияние, манипулация, авторитет, доминация. Възгледите за природата на властта: Макс Вебер, Робърт Дал, Хана Аренд, Толкът Парсънз, Джон Гълбрайт. Постмодерна теория за властта: Мишел Фуко, Юрген Хабермас, Жан-Франсоа Лиотар. Измерване на властта. Едноизмерен, двуизмерен и триизмерен възглед за властта: Р. Дал, П. Бакрак и М. Барац, С. Лукс. Ценностният подход на Харолд Ласуел.

3. Политиката в системата на обществения живот

Природа на политическото. Политика и власт. Политика и икономика, политика и право, политика и морал, политика и религия, политика и мениджмънт. Функции на политиката. Същност и фази на политическия процес. Хоризонтални и вертикални измерения на политиката.

4. История на политическото мислене

Политическото мислене в Античността. Платон и възгледите му за държавата. Теорията на Платон за идеите. Аристотел и неговата „Политика“, главни идеи. Политическото мислене през Средновековието. Политическите идеи на Св. Августин и Тома Аквински. Епохата на Ренесанса и Новото време, теории за държавата и властта: Томас Хобс, Николо Макиавели, Жан-Жак Русо. Големите теории и теоретици на политиката и политическия анализ на 19 и 20 век. Либералните идеи, Алексис де Токвил, Джон Стюарт Мил. Марксизмът, Карл Марк, Фридрих Енгелс.

5. Произход, специфика, функции и съвременни форми на държавата

Народен суверенитет и национален суверенитет (Жан-Жак Русо, Ж. Боден). Понятие и критерии за класификация формите на държавно устройство. Националната държава. Възгледите на Т. Хобс и Н. Макиавели за политиката и държавата. Унитарна държава, федерация и конфедерация – характеристика и особености. Историческа устойчивост на формите на държавно устройство.

6. Демокрацията

Понятие и исторически форми. Основни идеи за демокрацията в Античността. Теории за демокрацията през периода на Просвещението и Новото време (Джон Лок, Жан-Жан Русо). Доминиращи теории за демокрацията през 20 век (Карл Попър, Ралф Дарендорф, Робърт Дал, Раймон Арон). Съвременни теории за демокрацията (Джовани Сартори, Робърт Нозик, Джон Ролс и др.). Институции на съвременната представителна демокрация.

7. Политическа система и политически режим

Теоретичните модели на Д. Ийстън, Г. Алмънд, К. Дойч и др. Структура, функции и ефективност на политическата система. Стабилност и промяна на политическата система. Понятие и типология на политически режим. Политически системи през Античността, Средновековието и Новото време. Общото и различното между тоталитаризма и авторитаризма.

8. Типология на избирателните системи и техните разновидности

Типология на избирателните системи и техните разновидности. Мажоритарни – в едномандатни избирателни райони с относително мнозинство, с абсолютно мнозинство в два тура, с преференции. Пропорционални – със затворена лист, с отворена листа, със свободна листа, единичен прехвърляем глас. Смесени – компенсаторна и паралелна.

9. Политическата култура

Политическа култура, деконструкция на категорията. Политически субкултури. Подходи за изследване на политическата култура: „Гражданската култура“ на Г. Алмънд и С. Верба, „Американският федерализъм: поглед откъм отделните щати“ на Дейниъл Елазар, „Тихата революция“ на Роналд Ингълхарт, Културната теория на Аарон Уилдавски.

10. Емпирични методи в политологичния анализ

Извадка и анализ на стохастични грешки. Същност и основни етапи на емпиричното политологично изследване. Методи за операционализация, измерване, регистрация, наблюдение, допитване, проучване на документи, контент-анализ, анализ и обобщаване на емпирични факти.

11. История на международните отношения.

Система на международните отношения – исторически типове. Концепцията за баланс на силите (Концепцията за *Raison d'état*; „Европейският концерт“ – Метерниховата система; *Realpolitik* – немското разбиране и понятие за *Raison d'état*). Стожерите на британската, американската, френската, немската и руската външна политика и дипломация.

12. Биполярният свят и Студената война.

Начало и причини за Студената война. „Дългата телеграма“ на Джордж Кенан, идеята за „възпирането“. Еволюция на идеите за възпиране. Политиката на СССР за мирно съвместно съществуване („Доктрина Брежнев“). Стратегически ядрен баланс през Студената война, договорите САЛТ и процесът на разведряване, срещите на високо равнище Горбачов – Рейгън в Женева и Рейкявик (1986). Краят на Студената война и последиците за световния мир. Светът след края на Студената война, структура, главни геополитически сфери на съперничество, динамика на световното съперничество

13. Международните отношения и теориите за тях.

Структура на световната политическа сцена: сили, субекти, тенденции. Водещи теоретични школи: реализъм; структурен реализъм; либерализъм. неолиберализъм; конструктивизъм; марксизъм и неомарксизъм; критическа теория; и др.

14. Международни кризи и конфликти и теориите за тях.

Конфликтът, базови модели. Жизнен цикъл на конфликт. Структура и динамика на конфликт. Ескалация и деескалация. Основни операции на ООН за разрешаване на международни конфликти и кризи: Налагане на мир; Изграждане на мир; Опазване на мир. Съвременните конфликти (Русия – Украйна), (Израел – Палестина) и ролята им за световния мир.

15. Международни проблеми на балканският регион.

Балканите след края на „студената война“. Разширяване на ЕС и НАТО на Балканите. Външнополитическата стратегия на България в балканската политика.

16. Геополитическите идеи на 20-и и началото на 21 век

Най влиятелните геополитически школи и техните главни идеи: Халфорд Макиндръ и Алфред Т. Махън. Немска и френска геополитически школи и тяхното отражение върху политиката на Германия и Франция през 20 век. Геополитическите идеи на президента Дьо Гол. Американската геополитическа мисъл във втората половина на 20 в: Никълъс Спикман, Пол Кенеди. Геостратегическо направление: Зб. Бжежински, Х. Кисинджър, С. Хънтингтън, Робърт Кейган, Стивън Уолт, Найл Фергюсън, Грахам Алисън, и др. Военни стратегии: Ханс Бинендайк, Ричард Куглер, Томас Бърнет, Ричард Хаас, Аш Картър и др. Руското евразийство като геополитически проект (Александър Дугин). Геостратегически идеи, разработвани в Руската академия на науките (Алексей Арбатов, Владимир Дворкин, Дмитрий Тренин) и др.

17. Глобално лидерство и глобално съперничество в началото на 21 век.

Тенденцията към многополярност. Стратегическият триъгълник САЩ - Китай – РФ и ролята му в световните отношения. Връщане към параметрите на класическо геополитическо съперничество между три световни сили.

18. Теория на международната сигурност

Силата. Фактори определящи силата на нациите и държавите. Системи за колективна сигурност. Основна колективна система за международна и всеобща сигурност: основни функции, цели и принципи. Сътрудничество, конкуренция, конфликт в международната политика. Сигурност и несигурност между нациите.

19. Икономическа дипломация

Сфери на икономическата дипломация, и главни действащи лица. Политика и икономика, икономически войни и икономическа дипломация като мека сила за решаване на геополитически въпроси. Насърчаване на бизнеса (стоки, услуги и инвестиции). Научна и технологична дипломация и популяризиране на марката на страната. Влияние върху икономическата програма на ЕС и участие в международни организации.

20. Публична дипломация

Дипломация и публична дипломация. Видове публична дипломация. Субекти на публичната дипломация. Меката сила, твърда сила и интелигентна сила в публичната дипломация. Публична дипломация на САЩ, ЕС, Русия

21. Дипломатически протокол и етикет

Роля на дипломатическия протокол в международните отношения. Значението на дрескода при официални дипломатически събития. Основни принципи и роля на дипломатическата комуникация. Подаръците в дипломатическите отношения. Организиране на официален прием в посолство.

22. Право на Европейския съюз

Основи и процес на европейската интеграция. Европейският съюз и неговите граждани. Правната система на ЕС. Институционалната система на ЕС. Съдебната система на ЕС. България в Европейския съюз

ЛИТЕРАТУРА:

1. Алмънд, Г., Верба, С., Гражданската култура, изд. "ГАЛ -ИКО", С., 1998
2. Ангелов, Д., Образуване на българската народност, С., 1971
3. Аристотел, Политика, изд. "Отворено общество", С., 1995
4. Арон, Р., Демокрация и тоталитаризъм, изд. "Аргес", С., 1993
5. Арон, Р. Социология и политика, С., 2001
6. Бернщайн, Ед., Предпоставките на социализма и задачите на социалната демокрация, Второ издание, изд. "Хр. Ботев", С., 1993
7. Бжежински, З., Голямата шахматна дъска, Американското превъзходство и неговите геостратегически императиви, 1997, София, издателство Обсидиан;
8. Бжежински, З., Стратегическата визия – Америка и кризата на глобалната сила, 2012, София;
9. Благоева, Бл., Българската политическа култура: традиции и съвременност, 2002
10. Близнашки, Г., Принципи на парламентарното управление, "Конституционализъм и демокрация", С., 1997
11. Бобио, Н. Дясно и ляво, ЛИК, 2001
12. Бонгран, М. Политическият маркетинг, С., 1991
13. Буруждиева, Т., Канева, Л., Политическият маркетинг: теория и практика, изд. "Сиела", С., 2007
14. Вебер, М., Политиката като призвание, В: Макс Вебер, Ученият и политикът, С., 1993
15. Вебер, М. Социология на господството. Социология на религията, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1992
16. Гелнер, Б., Условия на свободата /Гражданското общество и неговите съперници/, изд. "Обсидиан", С., 1996
17. Георгиев, Пл. Българската политическа култура, К&М, София, 2000
18. Гумильов, Л., Етногенезисът и биосферата на Земята, Варна, 2007
19. Гълбрайт, Дж., Анатомия на властта, изд. "Хр. Ботев", С., 1990
20. Гюзелев, В., Божилов, И., Стателова, Е., Грънчаров, Ст., и др., История на България, т.2 и 3, С., 1999
21. Дал, Р., Съвременният политически анализ, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1996
22. Дал, Р., За демокрацията, изд. "Обсидиан", С., 1999
23. Дал, Р. Демокрацията и нейните критичности, С. 2006
24. Дарендорф, Р., Размисли върху революцията в Европа, ЦИД, С., 1992
25. Дарендорф, Р., Съвременният социален конфликт, ЦИД, С., 1993
26. Дончева, Х., Правителството в демократичната политическа система, С., 2003
27. Драганов, Др. Политически системи през ХХ век, ИК "Свят.Наука", С., 1998
28. Дронзина, Т. Етнически конфликти и идентичности – Предизвикателствата на Балканите към обединена Европа, 2004, София.
29. Дюверже, М., Полупрезидентският режим, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1995
30. Дюверже, М., Политически партии, Изд. "Академическия проект", М., 2002
31. Енциклопедия на политическата мисъл Блекуел, Съставители: Дейвид Милър и др., ЦИД, С., 1997
32. Иванов, Д., Американското понятие за власт, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1999

33. *Кисинджър, Х.* Дипломацията. София: ИК „Труд“, 1997
34. *Кисинджър, Х.* Години на промяна. ИК „Прозорец“, 1999
35. *Кисинджър, Х.* Политиката. Към дипломацията на XXI век. ИК „Труд & Прозорец“, 2002
36. *Кисинджър, Х.* Световен ред. ИК „Труд“, 2015
37. *Кънчев, Р.* Май 68: Интелектуалците и властта. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1999
38. *Кънчев, Р.* Защо Русия не следва западния модел демокрация. УИ „Св.Климент Охридски“, София, 2008
39. *Кънчев, Р.* Стратегическата стабилност. Издателство на Минно-геоложки университет. София 2014
40. *Кънчев, Р.* Ще бъде ли предотвратена нова война в Европа. София: Соф. институт за глобални и регионални анализи, ISBN 9786190402879, 2024
41. *Лок, Дж.* Втори трактат за управлението. В: Два трактата за управлението, изд. “ГАЛ - ИКО”, С., 1996
42. *Макиавели, Н.* Князът, изд. “Наука и изкуство”, С., 1985
43. *Манолов, Г.*, Цената на изборите, УИ “Паисий Хилендарски”, П., 2009
44. *Мил, Дж., С.*, За свободата, ЦИД, С., 1993
45. *Минчева, Л.*, Качествените методи в сравнителните изследвания, т. 1 и 2, изд.“РИК БИ”, Велико Търново, 2005
46. *Михайлова, Т., Попов, З., Миланова, Н., Шикова, И., Дечева, Б., Лакова-Илчева, А., Ковачева, Р., Димитрова, Л., Цокова, С., Годун, Я. и Костова, Л.* Публична дипломация и комуникационна политика в контекста на Европейския съюз. С. Дипломатически институт, 2017
47. *Монтескьо Ш.*, За духа на законите, изд. “Наука и изкуство”, С., 1984
48. *Нозик, Р.* Анархия, държава и утопия. Изд. Критика и хуманизъм, С. 2005
49. *Нюланд, Р.* (1993). Избирателни системи. Сравнителен анализ. София: УИ „Св.Климент Охридски“
50. *Пастармаджиева, Д.* (2020) Мажоритарната избирателна система и развитието на обществата, София: Институт общество на знанието, ISBN 978-619-7128-17-8, eISBN 978-619-7128-18-5
51. *Пастармаджиева, Д.* (2020) Методи за изчисляване на изборния резултат (учебно помагало по дисциплина „Избори и избирателни системи“), Пловдив: Фаст Принт Букс, ISBN 978
52. *Пастармаджиева, Д.*, Политически субкултури в България в процеса на преход към демокрация. Партийни и поколенски субкултури: сравнителен анализ., Парадигма, София, 2013
53. *Платон, Държавата*, изд. “Наука и изкуство”, С., 1975
54. Политическата мисъл на ХХ век, Кеймбридж 2003, преведено реферирано издание с учебна и научно-изследователска цел, С., 2006
55. Политическата мисъл на ХХ век – поуки за България”, УИ “Стопанство”, С., 2006
56. *Попов, Здр., Н. Крумов, С. Цокова, С. Йовева.* Публична дипломация. Учебно помагало. Дипломатически институт, София, 2021
57. *Попова, Ж.* Право на Европейския съюз, София: Сиела, 2020
58. *Русо, Ж.Ж.*, За общественния договор или принципи на политическото право, С., 1986
59. *Сартори, Дж.*, Теория на демокрацията, книга 1 и 2, ЦИД, С., 1992
60. *Селигмън, А.*, Идеята за гражданското общество, ИК “Критика и хуманизъм”, С., 1995
61. *Семов, М.*, Теория на политиката, С., 2000
62. Социалните науки и социалните промени в България, Сборник, изд. “Фр. Еберт”, С., 1998
63. *Стойковски, Г.*, Изгревът на белия полумесец – изгледи за нов турски век на Балканите, 2014, София
64. *Стойковски, Г.*, Македония на кръстопът/Macedonia at a crossroads, 2008, София
65. *Стойковски, Г.*, Залезът на големите разкази и изгревът на амбициозни стратегии, в „Накъде

- сме тръгнали“, стр. 222-234, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2018
66. *Стойковски, Г.*, Голямата промяна на македонската република (монография), УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2021; ISBN 978-619-202-683-7
67. *Стойчев, Ст.*, Избирателни системи и избирателни процедури, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 1996
68. *Танев, Т.*, Политическата култура, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 2012
69. *Танева, А.*, Лидерството: Управление извън господството, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 2005
70. *Токвил, А.*, За демокрацията в Америка, I част, “Избор”, С., 1996
71. *Фишкин, Д.*, Демокрация и делиберация, изд. “ЦИД”, С., 1993
72. *Фотев, Г.*, Граници на политиката, С., 2001
73. *Хабермас, Ю.*, Структурни изменения на публичността, ЦИД, С., 1995
74. *Хайек, Фр.*, Право, законодателство и свобода, Том II, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 1998
75. *Хикс, С.*, Политическата система на Европейския съюз. “Парадигма”, С. 2001
76. *Хобс, Т.*, Левиатан, или материя, форма и власт на църквата и гражданската държава, изд. “Наука и изкуство”, С., 1970
77. *Хънтингтън, С.*, Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред, 1999, София
78. *Цакова, И.*, Лобизъм и демокрация, Авангард-Прима, С., 2005
79. *Ценова, Р.*, Избирателната система и равнището на партийна фрагментация в Република България (1991 – 2001), Научни трудове на УНСС, С., 2004
80. Учредителните договори на ЕО и ЕС от Рим и Маастрихт. Конституцията за Европа, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 2005
81. Договора от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност, подписан в Лисабон на 13 декември 2007 г., Официален вестник на ЕС, година 50, 17 декември 2007 г. <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:BG:HTML>
82. *Almond, G. and Powell, G.* Comparative Politics, Boston: Little, Brown, 1978
83. *Heywood, A.* Politics, Third edition, Palgrave Macmillan, 2007.
84. *Easton, D.* A System Analysis of Political Life, New York: Wiley; 1965
85. *Sartori, G.*, Parties and Party System, Vol.1, Sambrige, 1976
86. A New Handbook of Political Science, Printed From Oxford Scholarship Online (www.oxfordscholarship.com) Oxford University Press, 2003-2007.
87. The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought, Cambridge University Press, 2003
88. The Concise Oxford Dictionary of Politics, Oxford, New York, Oxford University Press, 1996

Конспектът е приет с решение на КС на катедра „Политически науки и национална сигурност“ (протокол № 120/05.03.2025 г.) и утвърден от ФС на Факултета по икономически и социални науки (протокол № 200/21.03.2025 г.).